

Kommunfullmäktige ☒
Kommunstyrelsen ☐
Övriga nämnder ☐
Förvaltning ☐

Plan för friluftsliv 2025-2030

Fastställt av kommunfullmäktige 2025-05-27 § 140

Plan för friluftsliv 2025-2030

Beslutad av kommunfullmäktige 2025-05-27

Förord

Jönköpings kommuns *Plan för friluftsliv 2025-2030* är ett styrdokument för kommunens samtliga nämnder, förvaltningar och bolag. Planen för friluftsliv fastställer den politiska viljan med friluftslivsarbetet under denna tidsperiod. Friluftsplanen gäller tills dess att en ny plan beslutas.

Kommunen har en nyckelroll att skapa förutsättningar för ett väl fungerande friluftsliv. Genom långsiktig planering, strategiskt och operativt arbete, kan kommunen säkra tillgången till natur- och kulturlandskap och göra den tillgängligt för människors utevistelse.

Inom kommunen finns ett förvaltningsövergripande internt friluftsråd som fungerar som ett nav i dessa frågor som berör många olika sektorer. Intentionen är att gynna ett synkroniserat och effektiviserat arbetssätt. De ekonomiska resurser som krävs för genomförandet av Plan för friluftsliv 2025-2030, hanteras i kommunens årliga budgetprocess.

Friluftsliv är en kostnadseffektiv satsning. Med relativt små medel kan samhällsnyttan bli stor, genom att insatserna når alla kommunens invånare, oavsett ålder, kön, eller annan bakgrund.

Föreningslivet driver och sköter många anläggningar och andra faciliteter för friluftsliv som finns i Jönköpings kommun. För att kommunen ska lyckas med genomförandet av friluftsplanen, krävs därför ett nära samarbete med föreningslivet men även med markägare, turismföretagare och andra aktörer inom friluftslivsområdet.

Friluftslivet bidrar till ökad folkhälsa, både fysiskt och psykiskt, för kommunens invånare. En satsning på friluftslivet stärker också kommunens varumärke och kan även ge ekonomisk tillväxt och sysselsättning, i form av naturturism och andra företagsetableringar i området. Ett rikt friluftsliv bidrar på så sätt till en ökad attraktivitet, både för kommun och region.

Innehållsförteckning

Plan för friluftsliv 2025-2030.....	1
Förord.....	2
Bakgrund	4
Den nationella friluftspolitiken	6
De globala målen för hållbar utveckling	7
Biosfärområdet Östra Vätterbranterna	8
Kommunövergripande friluftslivsutveckling	9
Framtagandet av Plan för friluftsliv 2025-2030	12
Målen i friluftsplanen 2025-2030	13
Tillgänglig natur för alla	15
Tillgång till natur för friluftsliv	18
Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling	21
Skyddade områden som resurs för friluftsliv	24
Ett rikt friluftsliv i skolan	26
God kunskap om friluftslivet	29
Samverkan ger mervärde	31
Gemensamma nämnare mellan friluftsliv och idrott	32
Omvärldsbevakning	34
Referenslista.....	37

Bakgrund

För Jönköpings kommun är friluftsliv en prioriterad politisk fråga och kommunen har höga ambitioner och mål kring friluftslivsutvecklingen. Ledstjärnan är att rekreation och friluftsliv ska vara till för alla.

I Vision 2030 för Jönköpings kommun står att Jönköping 2030 har profilerat sig som ett nav för kultur, sport och friluftsliv. I visionen beskrivs att det attraktiva läget vid Vättern, den skiftande naturen och det starka engagemang som genomsyrar kommunens många föreningar och aktörer, ger förutsättningar för fler evenemang och att ytterligare utveckla besöksnäringen i kommunen.

Jönköpings kommuns arbete med friluftslivsfrågor utgår från ett brett synsätt och berör många olika delområden inom främst folkhälsa, miljöengagemang, integration, entreprenörskap, samhällsplanering, utbildning, kultur, idrott och fritid.

Arbetet sker i samverkan med olika aktörer, så som friluftsföreningar, markägare, entreprenörer inom besöksnäring och civilsamhället i stort. Ett genomtänkt friluftslivsarbete bidrar till en attraktiv kommun att leva, verka och bo i. En plats värd att besöka.

Jönköpings kommun har fantastiska förutsättningar för ett rikt friluftsliv för alla. Här finns sjöar, ett kuperat landskap, rik kulturhistoria, stadsnära naturreservat och en dramatisk natur med många möjligheter till friluftsupplevelser.

Jönköpings kommun har legat högt i rankingen för utnämningen ”Sveriges bästa friluftskommun” de senaste 11 åren och vann utmärkelsen år 2020. Det är Naturvårdsverket i samarbete med Svenskt Friluftsliv och Sveriges Fritids- och Kulturchefsörening som står bakom utnämningen.

Skälet till att Jönköpings kommuns friluftslivsarbete uppmärksammas nationellt som ett gott exempel, är att kommunen under lång tid arbetat strategiskt och systematiskt med friluftslivsarbetet med en välfungerande interkommunal samverkan. I kommunen finns en politisk lyhördhet och vilja att arbeta med friluftsfrågan som också avspeglar sig i konkret handling.

Kommunen är också en föregångare när det gäller samverkan med civilsamhället. Det som bland annat uppmärksammas nationellt är kommunens IOP inom friluftsområdet med Sportfiskarna, när det gäller deras utomhuspedagogiska arbete i samverkan med kommunens skolor.

Det finns också en stark koppling mellan kultur och natur i kommunens arbete. Det kan handla om utveckling av naturinslag i arbetet med konst som del av en gestaltad livsmiljö i tätortsområden för att förstärka upplevelsen men också en utveckling av olika kulturaktiviteter kopplade till natur och utemiljö.

Aktiviteter som jakt och fiske är en del av det immateriella kulturarvet i vårt samhälle, liksom även bär- och svampplockning med Allemansrätten som grund.

Kommunens rika natur- och kulturarv är tätt sammanflätade och utgör också en viktig resurs för människors möjlighet till upplevelser och rekreation, såväl kommunens invånare som dess besökare, vilket också lyfts fram i kommunens kulturplan.

En hållbar friluftslivsutveckling behöver finansiering till drift och underhåll. Investeringar för att skapa anläggningar och andra faciliteter, exempelvis vindskydd, grillplatser, spänger, toaletter och skyltar, kräver både personella och ekonomiska resurser till drift och underhåll, för att investeringarna ska vara långsiktigt hållbara.

Den nationella friluftspolitiken

Naturvårdsverket ansvarar för friluftsfrågorna på statlig nivå. Länsstyrelsen har ett rådgivande uppdrag när det gäller koppling till arbete med grönsstrukturplaner och andra natur- och miljöfrågor.

Den svenska definitionen av begreppet friluftsliv

”Med friluftsliv menas vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling.” (SFS 2010:2008)

Regeringen fastställde 2012 tio nationella mål för friluftslivspolitiken, utifrån den övergripande målsättningen att med allemansrätten som grund, stödja människors möjlighet att vistas i naturen och utföra friluftaktiviteter.

De tio nationella friluftspolitiska målen är följande;

- Tillgänglig natur för alla
- Starkt engagemang och samverkan
- Allemansrätten
- Tillgång till natur för friluftsliv
- Attraktiv tätortsnära natur
- Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
- Skyddade områden som resurs för friluftslivet
- Ett rikt friluftsliv i skolan
- Friluftsliv för god folkhälsa
- God kunskap om friluftslivet

De globala målen för hållbar utveckling

Globala målen
för hållbar utveckling

Kommunens arbete med friluftsliv är också kopplat till Agenda 2030, via kommunens *Program för hållbarhet i Jönköpings kommun 2022-2030*.

Program för hållbarhet i Jönköpings kommun är ett kommunövergripande styrdokument som ska användas för att integrera och arbeta med de globala målen i styrning och uppföljning i kommunens förvaltningar och bolag samt i andra kommunala program.

Programmet fungerar också som ett ramverk för de frågor som rör mer specifika områden inom hållbarhet, där målen i Agenda 2030 lyfter dessa områden till en del av en större helhet.

I *Program för hållbarhet i Jönköpings kommun 2022-2030*, finns mycket tydliga skrivningar med bäring på friluftslivsutvecklingen, när det särskilt gäller fyra av de globala målen. *Hälsa och välbefinnande (Mål 3)*, *God utbildning för alla (Mål 4)*, *Hållbara städer och samhällen (Mål 11)* samt *Ekosystem och biologisk mångfald (Mål 15)*.

Den skrivning i hållbarhetsprogrammet som återfinns när det gäller området *Inkluderande samhällen (Mål 16)* som slår fast att kommunen vid all verksamhetsutveckling ska överväga samverkan med civilsamhället, finns också som en övergripande ledstjärna i hela friluftsplänen.

Biosfärområdet Östra Vätterbranterna

Östra Vätterbranterna är ett unikt område som utsågs av FN-organet UNESCO till ett biosfärområde 2012.

Området omfattar förkastningsbranten och landhyllan mot Vättern, från Uppgränna i norr till Huskvarna i söder, och är kraftigt kuperat.

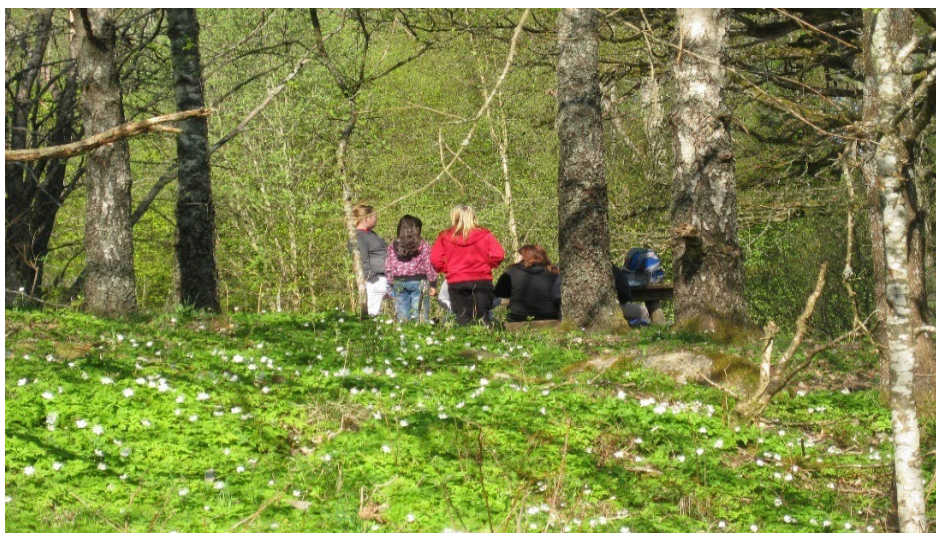
Vätterbranterna har en rik biologisk mångfald och kan ses som ett gränsområde som övergår från Vätterns lövträdsdominerade landskap till de mer tätbevuxna barrträdslandskapen på höglandet.

Den unika natur- och kulturmiljön i Östra Vätterbranterna går att uppleva på flera sätt. Här finns vandringsleder och även goda möjligheter till cykling eller paddling på någon av sjöarna som också finns i området.

Östra Vätterbranterna är ett av cirka 700 biosfärområden i världen och ett av sju i Sverige. De är alla områden med unik natur där det skapas modeller för ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet.

Biosfärområdet Östra Vätterbranterna kommer framöver fortsatt ha en viktig roll i en samlad friluftslivsutveckling inom en rad områden, bland annat med koppling till Vision Vättern.

Kommunövergripande friluftslivsutveckling

Jönköpings kommuns friluftsplan beslutas av kommunfullmäktige och är ett styrdokument för kommunens samtliga nämnder, förvaltningar och bolag.

Friluftrådet

Friluftrådet är ett kommunövergripande samverkansorgan, där kommunens olika förvaltningar samt Destination Jönköping finns representerade.

Rådets uppgift är att ta fram konkreta handlingsplaner kopplade till den övergripande friluftsplanen och se till att synkronisera och effektivisera kommunala insatser kring friluftslivet i kommunen. Friluftrådet arbetar kring tre kärnområden, Utveckling och samordning, Drift och underhåll, Information och kommunikation.

I Friluftrådet finns en bred samlad kompetens i form av kommunekolog/biolog, limnolog, skogsförvaltare, park- och naturreservatsförvaltare, stadsplanerare, landsbygdsutvecklare, äldrekonseulent, kommunaldelsutvecklare och kommunikatör. Där finns även turismutvecklare från Destination Jönköping, samt pedagoger från Naturskolorna/Upptech - Jönköping Science Center.

Friluftsrådets arbete leds av kommunens friluftslivsutvecklare på Kultur- och fritidsförvaltningen som är den förvaltning som har i uppdrag att samordna kommunens insatser avseende friluftsliv.

Friluftspolitiska ambassadörer

Det finns också en politiskt tillsatt arbetsgrupp sedan 2016. I gruppen sitter två politiker från respektive nämnd: Kultur- och fritidsnämnden, Stadsbyggnadsnämnden, Tekniska nämnden, Barn- och utbildningsnämnden och Miljö- och hälsoskyddsnämnden. Arbetsgruppen leds av kommunens friluftslivsutvecklare och utgör ett forum för information och idéutbyte mellan politiker från majoritet och opposition som är särskilt intresserade av friluftsfrågor.

Samverkan med civilsamhället

De ideella organisationernas engagemang är helt avgörande för att kunna erbjuda aktiviteter och kompetens inom friluftsliv. De är viktiga vägvisare ut i naturen och är på många sätt en naturlig samarbetspart för kommunen i friluftslivsarbetet. Föreningslivet driver och sköter också många av de friluftsanordningar och anläggningar som finns i kommunen.

Samverkan med Jönköpings University

En nära samverkan finns också med Högskolan för lärande och kommunikation vid Jönköpings University, kring olika frågor kopplade till forskning och utvecklingsarbete med inriktning på utomhuspedagogik och naturen som lärmiljö.

Regional samverkan med övriga kommuner i länet

Det gemensamma friluftslivsarbetet, inom ramen för samverkansorganisationen Kommunal utveckling i Jönköpings län, utvecklas alltmer som en ny viktig resurs i det kommunala arbetet med friluftslivsfrågor, både när det gäller utveckling och uppföljning.

Plan för friluftsliv 2018-2023

I och med att Plan för friluftsliv 2018-2023 antogs av fullmäktige, blev kommunens fokus på friluftslivsfrågor skarpare.

Planen har utgjort en viktig grund för Jönköpings kommuns friluftslivsutveckling. Planen har visat en viljeinriktning, där utomhuspedagogik, folkhälsa, miljöengagemang, integration, samhällsplanering, kulturhistoria, tillgänglighet och en aktiv fritid, synliggjorts som olika delar i ett samlat friluftslivsarbete.

Planen har utgjort ett redskap för ett synkroniserat och effektiviserat arbetssätt. Ett viktigt redskap i det arbetet har varit de särskilda medel som avsatts för Friluftslivsutveckling. Detta har fungerat som ett viktigt kompletterande verktyg i det sektorsövergripande arbetet.

Andra relevanta styrdokument

Det finns en mängd styrdokument i kommunen som har tydliga kopplingar till rekreation och friluftsliv.

Program för hållbarhet i Jönköpings kommun 2022-2030 har tillkommit sedan förra planen skrevs och några av de utvecklingsområden som nämndes i förra planen för friluftsliv finns nu med där.

Andra dokument som berör friluftslivsutvecklingen är Kommunprogram Översiktsplan, Naturvårdsprogram, Grönstrukturplan, Kulturplan, Strategi för landsbygdsutveckling, Program för samspelet mellan kommunen och civilsamhället. Skogsprogram, Parkprogram, Cykelprogram,

På regional nivå finns nu en besöksnäingsstrategi som antogs 2023 samt ett särskilt strategidokument kring framtidens behov inom området främjande, hälsa, stöd, omsorg och vård 2021-2030.

Framtagandet av Plan för friluftsliv 2025-2030

Processen med att ta fram den nya planen för friluftsliv har pågått sedan 2022. Inom ramen för arbetet har dialoger förts med civilsamhället och övriga intresserade externa aktörer vid två särskilda Friluftsforum.

Arbetet har också kopplats till nationella och regionala planer, i syfte att skapa åtgärder inom friluftslivsutvecklingen som är kopplade till insatser inom andra politikområden och på så sätt kan förstärka arbeten som redan är påbörjade eller ge dragkraft åt en påbörjad åtgärd.

Valet av vilka nationella friluftspolitiska mål som nu ska prioriteras i kommande friluftsplan, grundar sig på en analys av den samlade utvecklingsfas som Jönköpings kommun befinner sig i. Liksom tidigare har prioriteringen också gjorts med hänsyn till aktuell forskning.

Jönköpings kommun arrangerade ett första Friluftsforum hösten 2022, dit företrädare för föreningslivet och andra aktörer bjöds in. Temat för mötet var diskussioner kring kommande Plan för friluftsliv. Synpunkterna bearbetades av kommunens friluftsråd och därefter återkopplades resultatet vid ett andra Friluftsforum på våren 2023.

I samband med processarbetet kring den nya friluftsplanen har även aktuell forskningen och andra relevanta aspekter inom området uppmärksamrats, genom en löpande omvärldsbevakning.

Målen i friluftspanen 2025-2030

Den nya friluftspanen visar kommunens samlade viljeinriktning, när det gäller den fortsatta utvecklingen 2025-2030. Kommunen arbetar med samtliga 10 nationella friluftspolitiska mål.

I den föregående planen låg tonvikten på sex av de nationella friluftspolitiska målen. Planen 2025-2030 fokusera på de återstående fyra målen, samtidigt som två av de tidigare målen behålls; "Ett rikare friluftsliv i skolan" och "Tillgång till friluftsliv för alla".

Motivet bakom detta är att det behövs en kontinuitet för att det viktiga arbetet med friluftsliv i skolan ska fortsätta att vidareutvecklas. Barns rätt till utomhuspedagogik och möjlighet till utevistelse på skoltid, är en prioriterade fråga i Jönköpings kommun och lyfts också fram i kommunens övergripande Hållbarhetsprogram.

Målet om tillgång till friluftsliv för alla är också fortsatt prioriterat, då det handlar om att möjliggöra för fler att ta del av friluftslivets hälsofrämjande effekter, även de som inte själva redan hittar ut, inte minst den ökande andelen äldre.

De fyra nya målen passar väl in i Jönköpings nuvarande utvecklingsfas, både på kommunal och regional nivå. De passar även väl in i andra kommunala strategier, vilket gör att friluftspanen kan bidra till en samlad utveckling med gemensam riktning.

Även om kommunen under kommande planperiod har ett särskilt fokus

på dessa sex friluftspolitiska mål, kommer samtliga tio nationella mål finnas på agendan. De olika friluftsmålen kan också överlappa varandra.

Jönköpings kommuns övergripande friluftspolitiska vision;

Jönköpings kommun ska erbjuda ett attraktivt, mångfasetterat friluftsliv för alla, i bred samverkan.

- Friluftsliv och naturturism ska vara väsentliga och naturliga delar i kommunens utveckling med fokus på hållbarhet utifrån sociala, ekologiska, ekonomiska och kulturella värden.
- Kommunen ska fortsatt vara bland de 10 bästa friluftskommunerna i rankingen ”Sveriges bästa friluftskommun”

I Friluftsplän 2025-2030 prioriteras följande sex nationella mål;

- Tillgänglig natur för alla
- Tillgång till natur för friluftsliv
- Skyddade områden som resurs för friluftslivet
- Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
- Ett rikt friluftsliv i skolan
- God kunskap om friluftslivet

Tillgänglig natur för alla

I Hållbarhetsprogram står att Jönköping fortsatt ska vara en kommun med många naturområden. Det ska finnas en variation av naturområden och parker, spritt geografiskt i kommunen, som är tillgängliga för alla oavsett ålder, funktionsförmåga eller bakgrund.

De positiva hälsoeffekterna som friluftsliv och naturkontakt har för individen är välkända. Men alla har inte lika lätt att själva ta sig ut i naturen, för att ta del av ett rikt friluftsliv.

Ett av de viktigaste uppdragen för friluftslivsutvecklingen är därför att verka för att fler ska kunna ta del av hälsofrämjande naturkontakt. Detta kan också gälla personer utan lokalkännedom, exempelvis nya studenter.

I det övergripande kommunprogrammet finns skrivningar som knyter an till målgrupper som på olika sätt kan behöva extra stöd för att kunna få tillgång till utevistelse och naturupplevelser.

När det gäller målgruppen äldre står det i Kommunprogrammet att ett professionellt hälsofrämjande och förebyggande arbete ska ges större plats att utvecklas inom äldreomsorgen.

Samarbetet mellan kommunen och civilsamhället, exempelvis anhängarkonsulenter och trygghetsvårdare, ska utvecklas för att minska ofrivillig ensamhet. Tillgången till kultur- och fritidslivet ska vara god för

våra äldre. Kommunen ska tillsammans med civilsamhället bedriva uppsökande verksamhet.

Kommunens äldreomsorg arbetar för att utveckla mer riktade friluftaktiviteter inför kommande år, gentemot kommunens seniorer, där träffpunkterna som finns för äldre runt om i kommunen kommer kunna fungera som nav. Det finns också ett engagemang kring utveckling av seniorverksamhet bland flera ideella organisationer som också bör tas tillvara på ett bra sätt.

När det gäller personer med funktionsnedsättning står det i kommunprogrammet att kommuninvånare med funktionsnedsättningar ska kunna leva ett rikt liv avseende kultur- och fritidsverksamheter, både när det gäller att uppleva och själv delta i olika aktiviteter. Det upparbetade samarbetet med Funktionsrätt behöver fortsätta utvecklas, för att långsiktigt säkra att tillgänglighetsfrågorna finns högt på dagordningen, när det gäller den fortsatta friluftslivsutvecklingen.

Hälsocenter i Jönköpings län är ett samverkansarbete mellan Region Jönköpings län, Jönköpings kommun och vårdcentraler. Syftet är att främja folkhälsan. Hälsocenter stöttar och coachar personer som vill förändra sina levnadsvanor för en bättre hälsa och ger stöd till ett hälsosamt liv. Hälsocenter erbjuder en rad olika aktiviteter, där även naturkontakt kan bli en viktig del.

Det finns flera intressanta verksamheter i gång, där kommunen och föreningslivet samverkar, i syfte att skapa mer tillgänglighet till naturen som friskvårdsfaktor för personer som behöver extra stöd för att ta sig ut i naturen. Ett exempel är *Må bra i Naturen* där deltagarna främst är äldre utrikesfödda och ett annat exempel är *Häng med oss ut* med fokus på hälsofrämjande naturkontakt för personer med psykisk ohälsa eller intellektuell funktionsnedsättning.

Fler sådana liknande satsningar i samverkan med civilsamhället bör stimuleras framöver, utifrån erfarenheterna från dessa framgångsrika verksamheter.

En annan viktig fråga är möjligheten för barn och unga att få del av naturupplevelser på fritiden och under sommarens ledighet. Alla barn har

på grund av varierande hemförhållanden inte samma förutsättningar att själva eller tillsammans med sin familj hitta ut i naturen. Fritidsgårdarna kan här spela en viktig roll och även olika former av sommarläger och kolloverksamhet.

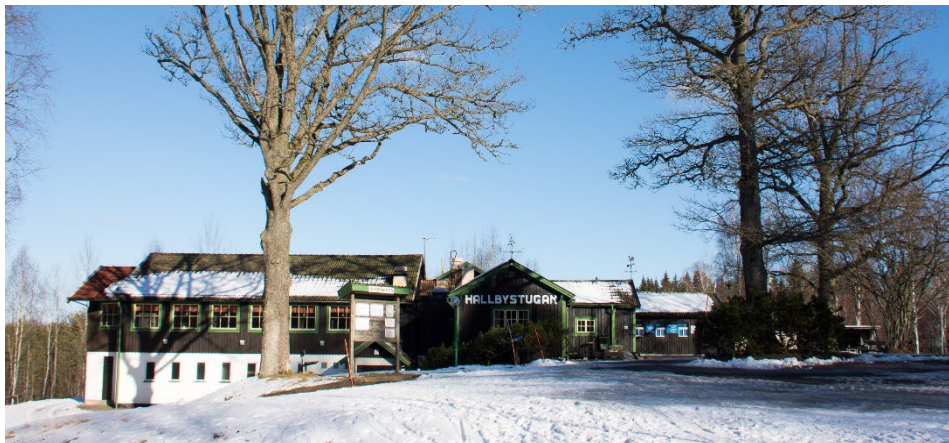
I Jönköpings kommun finns det gott om sjöar som för många också är viktiga rekreationsplatser i naturen. För att alla ska känna sig trygga i en vattenmiljö är simkunnighet en viktig fråga även ur ett friluftsperspektiv.

Genom Fritidsbanken kan vem som helst låna friluftsutrustning gratis i två veckor. Det går också att skänka utrustning som inte längre används. Det ger andra en möjlighet till en meningsfull och aktiv fritid, samtidigt som det bidrar till ett miljövänligt återbruk. För att sänka trösklar till ett aktivt friluftsliv året om, är det viktigt att det i Fritidsbanken finns god tillgång till olika former av friluftsutrustning.

Följande områden prioriteras inom Friluftspanen 2025- 2030

- Arbeta för att utveckla verksamhet för att öka äldres möjlighet till friluftaktiviteter.
- Vidareutveckla samverkan med Funktionsrätt, med fokus på tillgänglig natur för personer med funktionsnedsättning.
- Sprida goda exempel från pågående hälsofrämjande verksamhet, i syfte att stimulera ett fortsatt utvecklingsarbete.
- Utveckla arbetet med naturkontakt som friskvårdsfaktor inom verksamheten kopplad till Hälsocenter.
- Stimulera fler unga att ta del natur- och friluftsliv på sin fritid.
- Verka för ökad vattenvana och simkunnighet i öppet vatten.
- Arbeta för att Fritidsbanken ges möjligheter att låna ut efterfrågad friluftsutrustning över hela kommunen året runt.
- Fortsätta utveckla digital informationsteknik för att fler ska hitta ut i naturen och ta del av ett aktivt friluftsliv.

Tillgång till natur för friluftsliv

I kommunens hållbarhetsprogram står att medborgare ska ha god tillgång till varierade park- och naturområden av god kvalitet inom 300 meters gångavstånd från bostaden. Grönytorna ska vara rika på upplevelser, stimulera till kreativ lek, vara trygga och tillgängliga och finnas på platser dit alla människor kan och vill ta sig.

Vid utformande av parker och andra offentliga platser bör universell utformning tillämpas, där dialog med medborgare är en del i utformningen

När det gäller tätortsnära natur ska parker, skolgårdar och naturområden kompletteras och vidareutvecklas till en sammanhängande grön/blå infrastruktur inom centrala tätorten.

Vision Södra Vättern är ytterligare ett strategiskt dokument som kommer kunna användas i en fortsatt utveckling av olika verksamheter kring Vättern, både när det gäller lättillgänglig tätortsnära rekreation och mer utmanande friluftsäventyr i orörd natur.

Arbetet med den sektorsövergripande friluftslivsutvecklingen kommer verka för att skapa konkreta åtgärder som stödjer de övergripande målen, i hållbarhetsprogram och kommunprogram, när det gäller tillgång till natur för friluftsliv.

För att naturmiljön ska kännas attraktiv är det också viktigt att den är fri från skräp. Det pågår redan aktiviteter kring skräpplockning i olika geografiska områden, i samverkan med både skolor och olika föreningar som skulle kunna utvecklas vidare.

En god tillgång till naturen kräver anläggande av olika faciliteter, spår, leder, skyltning, bryggor, spänger över våta områden och rastplatser med möjlighet att göra upp eld och även toaletter i områden med stor besöksfrekvens.

I Jönköping drivs alla större friluftsanläggningar av föreningslivet. Anläggningarna är öppna året runt och merparten av besökarna är inte betalande medlemmar i föreningen som driver anläggningen. Exempel på friluftsanläggningar är IKHP, Hallby, Öxnegården, Järabacken och Vidablick.

Det kan också vara anläggningar på landsbygden som är mindre till storleken men som har samma funktion för det lokala samhället, exempelvis ett motionsområde dit allmänheten tar sig för att gå, cykla, vandra, springa, grilla, åka skidor eller bara njuta av naturen. Där kan också finnas faciliteter i form av omklädningsrum, toaletter, grillplatser och möteslokaler.

Att kommunen tillsammans med föreningslivet säkerställer att friluftsanläggningarna är av hög klass är av största vikt för kommunens totala attraktivitet. När det gäller dessa frågor kommer det nyinrättade nationella centret för Idrotts- och friluftsanläggningar att fungera som en viktig resurs för kommunens fortsatta utvecklingsarbete, när det gäller de samlade anläggningsfrågorna

De investeringar som görs måste följas upp med kostnadstäckning för drift och underhåll. För att skapa långsiktig tillgång till natur för ett hållbart friluftsliv, är det av yttersta vikt att det finns resurser för att upprätthålla en fungerande organisation för drift och underhåll av de faciliteter som skapats. Här kan också turismföretag vara en resurs.

Följande områden prioriteras inom Friluftspanen 2025-2030

- Skapa attraktiva promenadslingor för ökad tillgänglighet till tätortsnära natur.
- Arbeta för mer grönska och attraktiv naturmiljö i närheten av öppen fritidsverksamhet, bibliotek, bad och idrottsanläggningar.
- Utveckla kommunens dialog och samverkan med privata markägare som upplåter mark för friluftsliv.
- Verkställa de delar i Vision Vättern som rör rekreation och friluftsliv.
- Utveckla kommunalt stöd för drift, skötsel och underhåll, kostnadstäckning för drift, till föreningar som tillhandahåller friluftsanläggningar för allmänheten.
- Arbeta för att utveckla möjlighet till stadsodling, för att skapa en grönare stad som stimulerar till utevistelse och rekreation.
- Synliggöra den tätortsnära skogens sociala värden och attraktivitet.
- Utveckla friluftsfaciliteter i de olika friluftsområden som finns runt om i kommunen och skapa fler spårcentraler.
- Systematisera arbetet kring uppföljning av befintliga skyltar, så de som skadas av slitage eller åverkan byts ut.
- Utveckla samverkan mellan kommun och civilsamhälle, för att minska nedskräpning i naturen.

Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

Det friluftspolitiska målet om regional tillväxt och landsbygdsutveckling passar väl in i Plan för friluftsliv 2025-2030, då den första regionala Besöksnäringstrategin för Jönköpings län antogs 2023. Det antogs också en ny strategi för landsbygdsutveckling i Jönköpings kommun 2022.

Den regionala besöksnäringstrategin fokuserar på flernivåsamverkan och förtydligar vem som gör vad i länet, för att driva utvecklingen framåt. Strategin har en stark koppling till länets regionala utvecklingsstrategi, vars vision är att Jönköpings län ska bli Sveriges mest hållbara, attraktiva och tillgängliga region till år 2035. Insatser som förbättrar friluftslivet i en kommun, bidrar till den lokala och regionala attraktiviteten, som i sin tur gynnar tillväxt och skatteintäkter.

Natur är en av fyra områden som lyfts fram som särskilt viktiga resurser för den fortsatta turismutvecklingen i länet. De övriga är Kultur, Evenemang och Måltid där det också kan finnas kopplingar till friluftsliv genom verksamheter inom naturturism.

I besöksnäringstrategin slås fast att den regionala organisationen ska vara drivande i arbetet för att skapa en strategisk plan för utveckling av mountainbike- och rekreationscyckling i Jönköpings län. Den regionala organisationen ska också vara drivande i utvecklingsarbetet kring regional ledstruktur för Smålandsleden, tillsammans med kommunerna.

Detta sker i överensstämmelse med det regionala uppdraget kopplat till friluftsliv och det nationella ramverket för vandringsleder.

Inom Region Jönköpings län finns en samverkan mellan kommunerna i länet som genom samverkansorganisationen *Kommunal utveckling* driver gemensam utveckling inom olika områden. Ett sådant område är friluftslivsfrågor, där det tillsattes en helt ny tjänst i september 2023 som har till uppgift att vara kommunernas resurs för ökad friluftslivsutveckling i länet, vilket är unikt i Sverige.

Verksamheten ”Regional utveckling” och enheten ”Innovation och attraktivitet” inom Region Jönköpings län arbetar med besöksnäring, platsutveckling och landsbygdsutveckling som alla rör friluftslivets frågor. De är också ledsamordnare för Smålandsleden tillsammans med Kommunal utveckling.

Regeringen genomför en satsning för att stärka arbetet med vandringsleder och fjälleder, 50 miljoner kronor finns avsatta per år mellan 2022–2027. I Jönköpings län har det tillskapats en förbättrad organisation kopplad till Smålandsleden som möjliggjorts genom att medel har beviljats från Naturvårdsverket och Tillväxtverket, till samverkansorganisationen Kommunal utveckling.

En ökad hållbar besöksnäring finns också med som ett av målen i kommunens landsbygdsstrategi. Jord- och skogsbruk är en central del av Jönköpings näringsliv och de gröna näringarna bidrar också till goda förutsättningar för besöksnäringen och möjligheter för rekreation och friluftsliv. Ett aktivt lantbruk med djurhållning leder exempelvis till öppna landskap i form av naturbetesmarker och ängsmiljöer.

I kommunens landsbygdsstrategi lyfts behovet av destinationsutveckling för att öka en hållbar inhemsk och utländsk turism. Här nämns också vikten av dialog mellan markägare och turistföretagare, för utveckling av en långsiktigt hållbar naturturism i kommunen.

Den naturturism som redan finns på landsbygden idag, bedöms ha stora möjligheter att utvecklas ytterligare.

Landsbygdens vackra natur passar bra för naturturism i form av vandring, paddling, fiske och cykling. Det är rent, tyst och säkert. Det finns därför goda förutsättningar att locka besökare, både svenska och utländska.

Naturen är en del i naturturismföretagens utbud och det är här viktigt att då också hitta ett bra samspel med markägare och andra aktörer som är verksamma inom de gröna näringarna i en levande landsbygd.

Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling i ett friluftspolitiskt sammanhang, handlar om att hitta samverkan mellan markägare och det olika aktörer som nyttjar naturen som arena.

Det handlar om att vara lyhörd för olika behov och intressen, så den infrastruktur som tillskapas kan ha hög kvalité och nyttan av olika insatserna kan bli långsiktigt hållbar.

Följande områden prioriteras inom Friluftspan 2025-2030

- Stödja utvecklingen av hållbar naturturism och friluftsliv, i bred samverkan mellan kommun, markägare, företagare, föreningsliv.
- Utveckla och marknadsföra ett antal "Entréer till naturen" som strategiska besöksmål runt om i kommunen.
- Synliggör vikten av bra cykelvägnet, kollektivtrafik och färdtjänst till friluftsområden.
- Implementera och sprida kunskap om digitala plattformen för fiske i Jönköpings län.
- Utveckla de leder som ingår i Smålandsleden i samverkan med Kommunal utveckling och Region Jönköpings län som regionala ledmordnare.
- Samverka med Kommunal utveckling kring friluftslivsfrågor, kopplat till utveckling och uppföljning, tillsammans med övriga kommuner i länet.

Skyddade områden som resurs för friluftsliv

I Hållbarhetsprogrammet slås fast att skyddet av värdefull natur behöver stärkas för att långsiktigt säkra naturvärdena. Alla kommunägda skogar och annan kommunägd naturmark ska fortsatt skötas med naturvårdsinriktad skötsel.

Det nationella friluftspolitiska målområdet angående skyddad natur passar väl in i kommunens arbete kring nya, respektive kommande reservatsbildningar.

Bland de nya naturreservat som bildats hör Junebäckens källor, Kaxholmen lövskog och Häggeberg- Granbäck.

Det pågår också undersökningar för att utvärdera möjligheten att skapa ett naturreservat i A6-området och det finns även fler andra områden med på en politiskt beslutad lista över tänkbara reservat i framtiden, i enlighet med naturvårdsprogrammet.

De skyddade naturområdena utgör en viktig resurs för människors långsiktiga möjlighet till rika naturupplevelser för rekreation.

Följande områden prioriteras inom Friluftspan 2025-2030

- Anpassade reservatsbestämmelser för ett ökat friluftsliv och genom zonering skapa ett mer flexibelt sätt att förhålla sig till friluftslivsinslag i skyddad natur vid nybildningar av reservat.
- Arbeta för att möjliggöra övernattning i nya naturreservat, där detta är lämplig.
- Naturvägledningen till skyddad natur bör göras på fler språk.
- Arbeta för att bättre fördela slitaget mellan de skyddande områdena i kommunen.
- Skapa fler Friluftslivsavtal likt Naturvårdsavtal, för att säkra privatägda områden, för friluftslivsändamål.
- Öka tillgänglighet till Rosenlunds bankar, genom att skapa en ny entré och promenadslingor i området, för att väva samman naturreservatet med kringliggande bostäder och anläggningar.
- Utveckla A6 naturområde för friluftsliv, evenemang, utomhuspedagogik och hälsofrämjande rekreation.

Ett rikt friluftsliv i skolan

Utifrån detta friluftspolitiska mål ska elever ges goda möjligheter att vistas utomhus och skolor sträva efter att ha god tillgång till grönområden på eller i närheten av skolan, samt att upprätthålla en god kompetens hos lärarna inom ämnet friluftsliv och utomhuspedagogik. För att nå dessa mål är det viktigt att stärka skolornas kompetens, exempelvis samverka med Naturskolan och föreningslivet samt säkerställa regelbundna uppföljningar och behovsanalyser.

I kommunens hållbarhetsprogram slås fast att alla barn ska erbjudas utomhuspedagogik löpande under sin skolgång och förståelse för naturen ska vara en naturlig del i alla barns och ungas skoldag.

Elever ska ges goda möjligheter att vistas utomhus med god tillgång till grönområden och förskole/skolgårdar ska innehålla en stor del grönska.

Utemiljön på skolor är en användbar resurs för pedagogisk verksamhet och ska användas i undervisningen i de flesta skolämnena och i fritidshemsverksamheten. Kunskapsöversikten Klassrum med himmel som tak (2018) från Linköpings universitet visar att utomhusundervisning genererar en rad positiva effekter på elevers lärande så som ökad kognitiv förmåga, arbetsminne, koncentration och motivation.

Utomhuspedagogik har också positiva effekter för elevernas hälsa, fysiska aktivitet och deras personliga och sociala utveckling.

Att få en positiv känsla för naturen tidigt är viktigt för alla barn och är en rättighet. Den känslan kan också bli en viktig drivkraft i det gemensamma arbetet med att utveckla ett hållbart samhälle.

Att komplettera undervisningen med att vara ute i naturen ger stora möjligheter till utveckling och lärande för både elever och pedagoger. Ute finns goda möjligheter att samarbeta över ämnesgränserna. Naturen i sig är inte ämnesindeland, men den kan upplevas och beskrivas utifrån olika ämnen vilket ger goda möjligheter till ett ämnesövergripande arbetssätt.

Varje skola ska sträva efter att upprätthålla en god kompetens hos lärare inom ämnet friluftsliv och inom utomhuspedagogik. Det finns ett starkt stöd för natur, utevistelse, friluftsliv och hållbarhet i skolans och förskolans läroplaner samtidigt som hindren också är många för att naturkontakt ska bli en naturlig del i skolans vardag i praktiken. Det kan både handla om organisatoriska hinder och en osäkerhet hos pedagoger, kring hur utevistelsen ska kunna genomföras på ett bra sätt.

För att utveckla arbetet med skolämnet friluftsliv, finns ett nätverk mellan idrottslärare inom kommunen för idé och erfarenhetsutbyte. Information om utomhuspedagogik och friluftsliv finns att hitta på webbplatsen Pedagog Jönköping, där utomhuspedagogik är ett tematiskt område. Det har också tagits fram ett rådgivande dokument kring skolornas utemiljöer i bred samverkan med alla förvaltningar i kommunen.

Den goda skolgården främjar elevernas allsidiga utveckling. Här finns plats för naturkontakt, lek, fysiska aktiviteter, men även för återhämtning, samtal, sinnliga upplevelser och stillhet. Alla dessa delar är viktiga och samspelar för att stödja elevernas utveckling, lärande och hälsosamma liv.

Utbildningsförvaltningens dokument *Utemiljö vid grundskola och anpassad grundskola i Jönköpings kommun* anger råd och riktlinjer vid planering och utformning av såväl nya som befintliga utemiljöer inom grundskola och anpassad grundskola, för att säkerställa tillräckliga friytor,

hur ytorna ska användas och disponeras samt vad som krävs för att hålla en god kvalitet.

Mefis (Mer friluftsliv i skolan) är en nationell verksamhet som bedrivs i samverkan mellan Naturskyddsföreningen, Sportfiskarna och Naturskoleföreningen med ekonomiskt bidrag från Svenskt Friluftsliv och som möjliggör kostnadsfri fortbildning för pedagoger i Jönköpings kommun.

Exempel på annan samverkan med civilsamhället inom skolområdet i Jönköpings kommun är ett utvecklingsarbete med fokus på utomhuspedagogik för högstadiet och gymnasiet i samverkan med A6 golfklubb samt det déburna offentliga partnerskap (IOP) som har tecknats med Sportfiskarna, när det gäller utomhuspedagogisk verksamhet.

Det finns inom kommunens också ett arbete för att lyfta fram vikten av lärmiljöer utomhus. "Blomstrande kunskap" fokuserar på biologisk mångfald, delaktighet och gröna lärmiljöer som inspirationskällor för barns och elevers lärande och utveckling. Det är ett samarbete mellan Jönköpings kommun, Upptech/Naturskolan, Jönköpings University och Håll Sverige Rent.

Följande kommer särskilt prioriteras inom Friluftspan 2025-2030

- Implementering av de råd och riktlinjer som nu finns för Utemiljö vid grundskola och anpassad grundskola i Jönköpings kommun.
- Synliggöra Naturskolans viktiga nyckelroll i arbetet med fortbildningsinsatser, utlåningsmaterial, och temalektioner, där Ekobussen också är en viktig resurs i det pedagogiska arbetet.
- Fortsatt samverka med Högsolan för lärande och kommunikation vid Jönköpings University, kring forskning och utveckling, kopplat till utomhuspedagogik och lärmiljöer.
- Utveckla skolskogar och andra lärmiljöer utomhus.
- Arbeta för mer utomhuspedagogik för äldre åldersgrupper.
- Arbeta för en stärkt samverkan mellan förskola/skola och friluftslivets föreningsliv.

God kunskap om friluftslivet

För att bättre kunna synliggöra värdet av friluftslivet behöver det utvecklas fler nyckeltal och bättre statistik. Det är också viktigt att sprida kunskap kring aktuell forskning om friluftslivets påverkan och betydelse.

Utrymmet för specifika frågor om friluftsutövande i SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) är begränsat. Från och med 2018 ingår intervjufrågan Har du under de senaste 12 månaderna varit ute i skog och mark för att få en naturupplevelse? Vid jakande svar har SCB därefter ställt en uppföljande fråga om hur ofta (varje vecka/varje månad/mer sällan) personen varit ute. Detta behöver utvecklas.

Ett stort antal myndigheter har delansvar för friluftsförhållanden och fem myndigheter är utsedda av regeringen att ta extra ansvar för uppföljningen av friluftslivspolitikerna; Boverket, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Havs- och vattenmyndigheten, Folkhälsomyndigheten och Tillväxtverket.

Både myndigheter och organisationer bör på ett bättre sätt bidra med kunskap och statistik kring friluftsliv och närliggande områden. Det är även viktigt att ha god kunskap om friluftslivets koppling till klimat, biologisk mångfald, miljö och folkhälsa. Genom att införliva friluftslivets perspektiv i dessa områden skapas en bredare förståelse och stöd för dess betydelse i samhället.

Information om Allemansrätten kommer fortsatt vara en naturlig del i kommunens friluftslivsarbete. Här kommer Naturvårdsverkets uppdaterade informationsmaterial att kunna komma till användning.

Samverkan kring aktiviteter med fokus på kunskap om Allemansrätten

kommer också göras i samarbete med föreningslivet på olika sätt. Kunskap om friluftsliv och tekniker för att överleva i naturen, (hålla sig varm, laga mat, övernatta) kommer framöver också att bli en viktig del i samhället krisberedskap.

Här kommer också ett samarbete mellan kommun och friluftslivets föreningsliv och företagare bli viktigt i samband med olika folkbildande insatser, där även kunskap om naturens flora och fauna kan blir viktiga inslag.

Följande kommer särskilt prioriteras inom Friluftspan 2025-2030

- Arbeta för att utveckla lokala och regionala indikatorer/nyckeltal kopplat till friluftslivsaktiviteter, i samverkan med Kommunal utveckling i Jönköpings län.
- Utveckla arbete med Internet of things (IoT) inom friluftsområdet, i samverkan med övriga kommuner i länet.
- Regelbunden rapportering kring friluftslivsfrågor gentemot samhällsbyggnadsutskottet och välfärdsutskottet.
- Arbeta för en att skapa en fysisk plats för naturvägledning i Jönköping, som ett nav för ökad friluftskunskap.
- Årligt Friluftsförum etableras för kunskapsförmedling och dialog mellan kommun, civilsamhälle och övriga aktörer.
- Sprida mer kunskap om friluftslivet som resurs i förebyggande hälsoarbetet, med särskilt fokus på psykisk hälsa.
- Sprida kunskap om natur och friluftsliv som del av samhällets krisberedskap, i samverkan med räddningstjänsten och civilsamhället
- Arbeta för att information om Allemansrätten hålls levande och anpassas gentemot olika målgrupper.

Samverkan ger mervärde

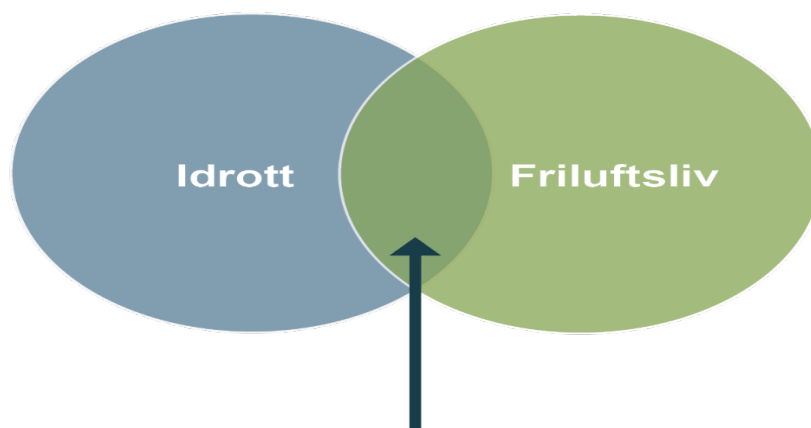
Friluftslivsutveckling är en kostnadseffektiv satsning, med relativt små medel kan samhällsnyttan bli stor.

Jönköpings kommun ska hålla en hög standard på de faciliteter och anordningar som skapas. Genom ett fortsatt samarbete med AMA (Arbetsmarknadsavdelningen) kan ett kostnadseffektivt arbete ske, kring drift och skötsel. Friluftsanläggningarna i kommunen drivs av ideella föreningar och är därmed också mycket kostnadseffektiva för kommunen. Det är samtidigt viktigt att inte föreningslivet utnyttjas. Framöver behöver samverkan med civilsamhället utvecklas när det gäller finansiering, exempelvis genom idéburet offentligt partnerskap (IOP).

För att verkställa en fortsatt friluftslivsutveckling, i linje med Plan för friluftsliv 2025-2030 behövs ekonomiska resurser inom de olika förvaltningar utifrån ansvar, enligt reglemente, interna verksamhetsplaner och budgetar.

De särskilda sektorsövergripande medel som därutöver avsatts för Friluftslivsutveckling, har fungerat som ett viktigt kompletterande utvecklingsverktyg i det sektorsövergripande arbetet. Medlen har i många fall varit avgörande för att kunna initiera nya satsningar, ofta som en medfinansiering i förhållande till externa bidrag.

Gemensamma nämnare mellan friluftsliv och idrott

I Jönköpings kommun finns det vid sidan av plan för friluftsliv också en plan för hur idrottsverksamheten ska utvecklas i kommunen.

Definitionerna för idrottsverksamhet och friluftsliv skiljer sig åt. De nationella definitionerna som finns för friluftsliv respektive idrottsverksamhet är följande:

"Idrottsverksamhet är prestationsinriktad tävlingsidrott och hälsoinriktad bredd- och motionsidrott i vilken det ingår ett centralt moment av fysisk aktivitet."

"Friluftsliv är vistelse utomhus i natur- och kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelse utan krav på tävling."

Men även om det är mycket som skiljer när det gäller målformuleringar kring idrott respektive friluftsliv, framför allt när det gäller tävling, så finns det också en del gemensamma nämnare kring de två olika verksamheternas betydelse för samhället.

Ett viktigt område är folkhälsan, där både idrott som friluftaktiviteter t ex promenader i tätortsnära natur, är viktiga hälsofrämjande verksamheter.

För barn och unga som riskerar att bli alltmer stillasittande är verksamhet som skapar ökad rörelse också viktig, både när det gäller möjligheten till idrottsutövande och utomhusvistelse i form av friluftaktiviteter.

Både idrott och friluftsliv spelar också en viktig roll i en samlad destinationsutveckling, exempelvis när det gäller olika former av större evenemang som sätter Jönköping på kartan. Här finns också utrymme för entreprenörer och företagande.

En annan gemensam nämnare är att verksamheter inom både idrott och friluftsliv i stor utsträckning vilar på ideellt engagemang och föreningsdrift.

Därför blir frågor kring ekonomiska förutsättningar för föreningsverksamhet och långsiktiga samarbetsavtal mellan kommun och föreningsdrivna anläggningar viktiga, till gagn för kommunens innevånare.

När det gäller dessa frågor kommer det nyinrättade nationella kunskapscentret för Idrotts- och friluftsanläggningar att kunna fungera som en viktig resurs för kommunens fortsatta utvecklingsarbete kring de samlade anläggningsfrågorna, där även företagare och andra aktörer inom naturturismen kan spela en roll som utförare.

Omvärldsbevakning

Trender, tendenser och framtidsspaning

Sedan förra friluftsplanen togs fram, har Sverige hunnit drabbats av en pandemi. Friluftslivet fick en ny och viktig betydelse i samband med restriktionerna och många fler människor började nyttja naturen som träningsanläggning, rekreationsplats och vardagsrum!

I olika undersökningar under de senaste åren syns fortsatt en ökning av utövandet av friluftsliv, även efter covid-19 pandemins inledning 2020. Allt större del av befolkningen i Sverige är ute i skog och mark varje vecka.

Det bostadsnära friluftslivet är av stor betydelse för väldigt många människor i Sverige. Avsaknad av tid är fortfarande det största hindret för utövande av friluftsliv. På andra plats kommer avsaknaden av tillgång till lämpligt friluftslivsområde, följt av att man saknar någon att utöva aktiviteten med, inte har utrustningen, saknar information, transportmöjligheter eller att man känner sig otrygg.

Statsbidraget till friluftsorganisationerna har fördubblats under uppföljningsperioden (98 miljoner) men bidraget är fortsatt blygsamt i förhållande till idrott (2 miljarder) dvs friluftslivet får ca fem procent av vad idrotten sammantaget får i nationella statsbidrag.

Det är för närvarande en negativ trend när det gäller medel till Naturvårdsverkets förvaltning och skötsel av skyddad natur, vilket kan få negativa konsekvenser för friluftslivet i hela landet, då åtgärder till gagn för friluftslivet inte kan prioriteras i samma utsträckning som tidigare.

Även det statliga LONA bidraget som varit ett värdefullt inslag för kommunal utveckling kopplat till grönska och friluftsliv, är borttaget från regeringens budget 2024.

Friluftslivets hälsofrämjande betydelse har uppmärksammats alltmer under de senaste åren. Friluftsliv har stor potential som botemedel för både psykisk och fysisk ohälsa, vilket uppmärksammas i forskning och konkreta projekt både på lokal, regional och nationell nivå.

Utmaningarna är att aktivera människor som inte själva är vana att ta sig ut i naturen. Här finns en fantastisk potential i en strukturerad samverkan mellan offentliga aktörer inom vården och friluftslivets ideella aktörer inom föreningslivet.

Ett förändrat klimat motverkar förutsättningarna för friluftsliv på flera sätt, bland annat finns risk för kortare snösäsong vilket påverkar möjligheter till klassiska vinteraktiviteter.

Även säkerheten påverkas då kända miljöer och leder inte längre fungerar som tidigare. Även ökande risk för smittspridning kan påverka tillgången till natur för friluftsliv, vilket svinpesten i Sverige är ett exempel på.

Naturvårdsverket och Boverket har gemensamt tagit fram en vägledning med syfte är att stödja kommunernas arbete med grönplanering.

Skogsstyrelsen har genomfört ett arbete om indikatorer för skogens sociala värden.

Kommunikationen om allemansrätten har intensifierats på nationell nivå under de senaste åren. Naturvårdsverket har tagit fram en ny kommunikationsstrategi för allemansrätten och tillsammans med andra aktörer tagit initiativ till Nationell dialoggrupp för allemansrätten.

Forskningsprogrammet Mistra Sports & Outdoors har finansierat ett program med målsättningen att skapa en rörelse för mer hållbar idrott och friluftsliv i samhället. Programmet arbetar för att etablera en organisation för fortsatt forskning, utveckling och policystöd kring hållbara lösningar inom idrott och friluftsliv.

Kunskapen om fritidens rumsliga förutsättningar behöver utvecklas. Ett nytt center för idrott och friluftslivsanläggningar, skapades 2023, kopplat till Centrum för idrottsforskning. Fokus ligger på gestaltning, samhällsplanering, plan och bygg.

Referenslista

1. [Sveriges friluftslivsmål \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)
2. [Hållbarhetsprogram för Jönköpings kommun 2022-2030 \(jonkoping.se\)](https://jonkoping.se)
3. <https://svensktfriluftsliv.se/friluftsstatistik-hinder/>
4. [Frisk-i-natur.pdf \(svensktfriluftsliv.se\)](https://svensktfriluftsliv.se)
5. https://svensktfriluftsliv.se/wp-content/uploads/2022/02/rapport_kairosfuture_friluftslivet_i_framtid_sperspektiv_2021.pdf
6. [Sveriges friluftskommun \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)
7. [Besöksnäringstrategi för Jönköpings län-Utveckling i Jönköpings län \(rjl.se\)](https://rjl.se)
8. [Uppföljning av målen för friluftslivspolitiken 2023 ISBN 978-91-620-7123-3 \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)
9. [Sveriges friluftslivsmål \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)
10. [Kunskapsplattform - anläggningar och utemiljöer för fysisk aktivitet på fritiden \(centrumforidrottsforskning.se\)](https://centrumforidrottsforskning.se)
11. [Statsbidrag till kultur, idrott och friluftsliv \(statskontoret.se\)](https://statskontoret.se)
12. [Grönplanera! \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)
13. [Naturnära jobb \(sgu.se\)](https://sgu.se)
14. [Center för idrotts- och friluftsanläggningar | CIF \(centrumforidrottsforskning.se\)](https://centrumforidrottsforskning.se)
15. <http://www.naturturismforetagen.se/>
16. www.kommunalutveckling.nu.